

Granskingarpolitikkurinn manglar mál

Ólavur Ellefsen

www.simprenetis.com

Vísindavøkan - 22. september 2011

Tað er rættiliga ótrúligt hvat menniskjakroppurinn kann tola.

Hvørt ár eru tað milliónir av vanligum fólki sum seta sær fyri at renna eitt 42 kilometra maraton.

Og tey flestu klára tað.

Av teimum gott 45000 luttakarunum á New York Marathon í fjør vóru tað bara 241, sum ikki gjøgnumførdu.

Meira enn 99% kláraðu 42 kilometrar.

Í amerikanska herinum eru nógvar serdeildir, og summar eru harðari enn aðrar.

Ein av teimum mest avbjóðandi verður nevnd Delta Force.

Har er torført at sleppa uppí part - og enn torførari at klára hørðu venjingina.

Fáir klára ígjøgnum, men teir sum gera, fáa eina serliga avbjóðing.

Avbjóðingin til hesar topptunaðu menn er: renn til tú ikki klárar at renna meira!

Teir fáa við øðrum orðum at vita, hvar teir skulu byrja, men ikki hvussu langt teir skulu renna.

Teir skulu bara renna til teir detta um av møði.

Og tað gera teir so. Renna til beinini ikki bera teir meir.

At enda biðja venjararnir teir, sum ikki eru koppaðir, um at steðga.

Tað er vanlig umleið 2 prosent av teimum, sum byrjaðu.

98 prosent dumpa.

Men so komi eg til poengið.

Hvussu langt heldur tú, at hesi 2 prosentini náa, tá teir verða steðgaðir av venjarunum? Hvussu nógvar kilometrar?

Flestu árin er tað væl styttri enn 42 kilometrar!

Við einum klárum máli megna meira enn 99% av vanligum ítróttarfólki at renna 42 kilometrar.

Men uttan nakað klárt mál megna einans 2% av topptunaðum hermonnum tað.

Og her komi eg til yvirskipaða granskingarpolitikkin hjá Føroya Vísindaráð:

Vitan og vøkstur 2011 til 2015.

Sum eg skilji tað, so tók tað langa tíð at koma til eina semju um allar orðingarnar.

Tá so skjalið endaliga var undirskrivað, kann eg ímynda mær, at nógv andaðu lættan.

Umsíðir hava vit ein granskingarpolitikk.

Alt gott um tað, men størsti trupulleikin við politikkinum er, at har eru fá ella eingi mál.

Og uttan mál, so fer ikki bara granskingarpolitikkurin, men samfelagið alt at kollapsa.

Sum stóðan er, sær út til, at unga ættarliðið fer at velja útlandið heldur enn Føroyar, og tá er deyðin í durinum.

Í innganginum stendur:

“Visjónin er, at vitanararbeiði skal bróta slóð og menna samfelagið.

Størri virði skulu fáast úr okkara tilfeingi, nýggjar vinnur skulu mennast, og samfelagið skal skipast betri”

Hetta er ein útmerkað visjón, men uttan konkret mál.

Átøkini at styðja visjónini eru hesi:

- 1) Styrktir karmar, har Setrið skal vera miðdepil fyri eitt felags umhvørvi fyri útbúgving og gransking
- 2) Dygg og stóðug granskingarfígging og
- 3) Raðfesting av granskingarøkjum.

Mest ítøkiliga av hesum er at Setrið skal vera miðdepilin - og at øll gransking, menning og nýskapan í Føroyum skal byggjast kring Setrið.

Eg eri fullkomiliga samdur í, at tað er alneyðugt við einum vælvirkandi nýskapanarumhvørvi.

Í einum sovorðnum kunnu vit, sum fáast við vitan, læra og gera nyttu hvør av øðrum.

Og tað ber bara til, um alt er á sama fysiska stað.

Eisini eri eg samdur í, at tað er týðningarmikið, at tað almenna tekur á seg leiklutin at samskipa og byggja karmarnar.

Men málið er kámt.

Einki tal verður sett á.

Eingin upphædd og eingin raðfesting.

Eingin dugir at siga, hvagar vit skulu.

Tá tað kemur til raðfesting av granskingarøkjum verður flott sagt, at man kann ikki fevna um alt.

Tískil verður tað mælt til at landsstýrið skal miðja eftir at royna at fáa eitt tilmæli frá granskingarnevndini um í mesta lagi 5 øki at raðfesta.

Annars eru fríar hendur.

Ein nevnd við umboðum fyri ymisk aðalráð og arbeiðsmarknaðin skulu telva sínamilum um hvørji øki skulu veljast út og satsast uppá.

Veljið vinnararnar!

Stingið út í kortið hvat skal bróta slóð og menna samfelagið.

Sig mær, nær hevur tað ført nakað gott við sær?

Tað má vera soleiðis, at tað er tað privata fyrirtakssemið sum við ágrýtni og váðafúsni sleppur at royna seg.

Sleppur at fara á heysin, tá hugskotið, hepníð ella evnini ikki røkka.

Og sleppur at heysta vinningin, tá alt eydnast.

Óansæð, so má næsta stigið vera, at vit sum samfelag seta okkum mál.

Mál, sum siga hvar vit skulu - og ikki hvussu.

Mál, sum vit kunnu standa saman um.

Mál, sum eru verd at náa.

Hvørji skulu so hesi málini vera?

Eg havi ikki nakað endaligt svar, men okkurt boð.

Eg kundi hugsað mær, at vit settu okkum fyri,

at vinnan í Føroyum skapar minst 250 nýggj vitanargrunðað arbeiðspláss um árið,

at vit útbúgva 50 PhDarar um árið - ella enntá

at 3% av bruttotjóðarúrtøkuni verður nýtt til gransking og menning.

Tá málini eru sett, mugu midlanir vera har.

Og har ljóðar umsíðir til, at viljin er at játta meira pening.

...og so sleppa vit nokk ikki undan at velja fokusøki.

Har vil mítt uppskot vera bæði at vera smalur og breiður.

At satsa smalt, vera djørv og tora velja nøkur øki, har vit kunnu gera stór frambrot skjótt.

Men ikki bara at binda seg ov nógv niður.

Ikki koyra allar pengarnar í tey útvaldu granskingarevnini, men lata til dømis helvtina vera til tað, sum nýskapandi eldsálirnar kunnu finna uppá. Eisini útyvir stovnsjáttaninar.

Sjálvandi altíð við høgum dygdarkrøvum.

Skal eg brúka fyrirkoma hjá okkum sum dømi, so dugi eg illa at ímynda mær at nøkur nevnd kann koma til ta niðurstøðu, at føroyingar skulu granska í nýskapandi pedagogikki, læringsprosessum og hvussu man fær næmingar um allan heim at læra betur.

Hetta hóast tað eru veldugir vinnumøguleikar og vit longu - í allari beskeðinheit - halda okkum hava prógvað at vit kunnu vera heimsleiðandi á økinum.

Tað er ein illusjón at halda, at man dugir at velja vinnararnar.

--

Vit standa í brattlendi í mjørka og kunnu velja

antin at renna í onkra ætt - til beinini ikki bera okkum meira

ella seta okkum maratonmál - og røkka tey.